

ION NICULIȚĂ

(27 mai 1939 – 2 ianuarie 2022)

Anul 2022 a început cu un moment trist: comunitatea arheologică și-a luat rămas bun de la cel care a fost prof. univ. Ion Niculiță. Dintre arheologii din Republica Moldova care au activat la limita secolelor XX și XXI, profesorul Ion Niculiță – fondatorul școlii arheologice la Universitatea de Stat din Moldova – a beneficiat de o atenție istoriografică aparte. În ultimele decenii, au fost editate câteva volume și studii dedicate vieții și activității Profesorului¹.

¹ *Studia in honorem Ion Niculiță*, Chișinău, 1999; *Studia archeologiae et historiae antiquae. Doctissimo viro Scientiarum Archeologiae et Historiae Ion Niculiță, anno septuagesimo aetatis suae, dedicatur*, Chișinău, 2009; A. Zanoci, T. Arnăut, *Profesorul Ion Niculiță la 70 de ani*, Tyragetia S.N. III/1, 2009, p. 337–380; *Contribuții la preistoria și istoria antică a spațiului carpato-danubiano-pontic. In honorem professoris Ion Niculiță natalia sua octogesima celebrantis*, Chișinău, 2019; S. Matveev, *Profesorul Ion Niculiță la 80 de ani*, Tyragetia S.N. XIII/1, 2019, p. 507–509; R. Ursu Naniu, *Cu arheologia, prin avatarurile vieții*, Patrimoniul educațional universitar. Dascăli și discipoli, Chișinău, 2019, p. 49–70; A. Zanoci, *Profesorul Ion Niculiță, conducător de șantier arheologice (la cea de-a 80-a aniversare)*, Revista Arheologică 15/2, 2019, p. 187–189.

Ion Niculiță s-a născut la 27 mai 1939, în comuna Zărnești, județul Cahul, fapt la care ținea mult, atrăgând atenția, de fiecare dată, că-și trage originea din regiunea care a participat la Unirea Principatelor din 1859. Prin descendență maternă, era rudă cu arheologul Vasile Pârvan. După ce a urmat școala în satul natal, Ion Niculiță a fost admis la Facultatea de Istorie a Universității din Chișinău, unde a studiat între anii 1958 și 1963. Printre profesorii săi, se numărau E. Rikman și R. Enghelgardt. În calitate de student în anul I, împreună cu G. Samson, N. Grigoriev, V. Botnariuc ș.a., a participat la fondarea Seminarului Științific Studențesc de Arheologie și Istorie Veche (SSSAIV), care activează și astăzi.

Între anii 1963 și 1968, a fost angajat ca asistent la Catedra de Istorie Universală a Facultății de Istorie, iar, începând cu anul 1968, a fost admis la doctorat, specialitatea „arheologie”, la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova, studiind cu profesori precum B. Rybakov, B. Grakov, A. Arcychovskij, V. Janin, F. Kyzlasov, A. Meljukova, I. Jacenko ș.a. Teza de doctorat, susținută la universitatea moscovită în anul 1972, sub îndrumarea dr. Irina Jacenko, avea drept obiectiv de cercetare „Geto-dacia la est de Carpați în secolele IV–III a.Chr.”. Revenit la Chișinău, Ion Niculiță a fost angajat lector la Catedra de Istorie Antică și Medievală, al cărei șef devine în 1984. Prin insistența și calitatea cercetărilor sale, în anul 1990 este fondată, la Universitatea de Stat din Moldova, Catedra de Arheologie și Istorie Antică. Între anii 1993 și 2002, va deține și funcția de decan al Facultății de Istorie. Paralel cu cercetările în teren, cu activitatea managerială la Facultate, în anul 1991, tot la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova, a susținut teza de *doctor habilitat* în istorie, cu tema „Tracii septentrionali în secolele VI–I a.Chr.”.

Interesele științifice ale prof. Niculiță au fost axate pe interferențele culturale din sud-estul Europei, între sfârșitul celui de-al II-lea mileniu a.Chr. și până la mijlocul mileniului I p.Chr., vizând, în special, aspecte ale etnogenezei tracilor timpurii, istorie și civilizație geto-dacică, continuitate daco-română și procese de romanizare etc. Pentru a-și concentra cercetările, în anul 1990, prof. Niculiță a organizat, la Universitatea din Chișinău, Laboratorul de Cercetări Științifice „Tracologie”, care, după decesul său, a fost reorganizat în Centrul de Arheologie „Ion Niculiță”. Sub conducerea sa au fost studiate o serie de situri arheologice de pe teritoriul Republicii Moldova, cum ar fi: Hansca, Dănceni, Suruceni, Butuceni, Sobari, Trebujeni, Mașcăuți, Saharna, precum și unele de la Dunărea de Jos, de pe teritoriul actual al Ucrainei – Novosel'skoye și Orlovka (Kartal).

Drept recunoaștere a activității sale de decenii, în anul 1992, Ion Niculiță a fost ales membru al Consiliului Internațional de Studii Indo-Europene și Tracice, precum și membru al comitetelor de redacție ale unor reviste precum *Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie* (București), *Istros* (Brăila), *Cumidava* (Brașov) și *Țyragetia* (Chișinău). Eforturile sale de peste 60 de ani în cercetarea arheologică s-au concretizat în paginile a peste 10 monografii și a circa 200 de studii, publicate în reviste și culegeri de specialitate, naționale și internaționale. În spatele acestor cifre, se ascund sute de zile și nopți petrecute în diferite condiții în localități ale Republicii Moldova, sute de

tineri instruiți să studieze, să valorifice și să protejeze patrimoniul cultural al țării și, desigur, zeci de mii de vestigii arheologice, dintre care multe au devenit cartea de vizită a muzeelor de istorie – naționale și raionale – din Republica Moldova.

Amplitudinea parcursului științific al profesorului Ion Niculiță amintește de cel al fondatorului metodologiei istoriografiei contemporane, savantul german Leopold von Ranke (1795–1886). Dintre trăsăturile comune, evidențiem: dorința perpetuă de a afla „istoria așa cum a fost ea” sau *wie es eigentlich gewesen*, atitudinea critică față de cercetările moderne și evocarea rolului izvorului istoric, conștientizarea importanței formării noii generații de cercetători etc. Calitatea manifestărilor științifice la care participa sau pe care le organiza, apariția lucrărilor monografice și a altor diverse studii, omniprezența pe șantierul arheologic ale Universității au fost direct proporționale cu anii acumulați și în continuă creștere.

Profesorul Ion Niculiță va rămâne în memoria noastră așa cum l-a cunoscut fiecare generație de colegi sau studenți ai Universității din Chișinău: critic, activ și dornic de a se implica, împreună cu cei tineri, în toate provocările mediului savant de la începutul secolului XXI. Studenții, profesorii, ca și miile de absolvenți ai Facultății care activează în variate domenii, își exprimă gratitudinea pentru contribuția la formarea fiecăruia, regăsind lecțiile Profesorului în activitatea curentă, indiferent de meseria practică. Anii petrecuți alături de el au devenit o veritabilă școală, nu doar de Arheologie, ci și a unui mod de a fi, în primul rând Om, bine pregătit în domeniul său de activitate, corect și onest.

Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii!

10.12.2022

Sergiu Matveev*

VOLUME PUBLICATE:

В.Л. Лапушнян, И.Т. Никулицэ, М.А.Романовская, *Памятники железного века. Археологическая карта Молдавии*, Вып. 4, Кишинёв, 1974.

И.Т. Никулицэ, Геты в IV–III вв. до н.э. в Днестровско-Карпатских землях, Кишинёв, 1977.

И.Т. Никулицэ, Северные фракийцы VI–I веков до нашей эры, Кишинёв, 1987.

I. Niculiță, A. Popa, *Prezență romană în zona nord-vest pontică*, Chișinău, 2000.

I. Niculiță, A. Zancu, S. Teodor, *Butuceni. Monografie arheologică*, București, 2002.

I. Niculiță, *Thraco-Getica: studii și materiale*, Chișinău, 2004.

I. Niculiță, A. Zancu, T. Arnăut, *Habitatul din mileniul I a.Chr. în regiunea Nistrului Mijlociu: siturile din zona Saharna*, Chișinău, 2008.

* Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova; e-mail: sssmatveev@yahoo.com.

I. Niculiță, A. Nicic, *Așezarea și necropola din prima epocă a fierului Saharna – Țiglău*, Chișinău, 2014.

I. Niculiță, A. Zancu, M. Băț, *Evoluția habitatului din microzona Saharna în epoca fierului*, Chișinău, 2016.

I. Niculiță, S. Matveev, A. Nicic, *Cercetările sitului arheologic Potârca din Rezervația cultural-naturală Orheiul Vechi*, Chișinău, 2019.